

Ulrike GROSSARTH (wyd.), *Stefan Kielsznia. Ulica Nowa 3. Zdjęcia lubelskiej dzielnicy żydowskiej z lat 30*, Lipsk: Spector Books 2011. ISBN: 978-3-940064-15-8.

Wydany w maju 2011 r. w Lipsku trójjęzyczny (po polsku, niemiecku i angielsku) album stanowi pierwszą obszerną publikację zdjęć lubelskiej dzielnicy żydowskiej wykonanych w połowie lat 30 przez lubelskiego fotografa Stefana Kielsznię (1911-1987). Prezentowana publikacja to praca zbiorowa, której wydawcą jest Ulrike GROSSARTH, dreźnieńska artystka, performerka, profesor w Hochschule für Bildende Künste Dresden, która, zafascynowana i zainspirowana fotografiami, stworzyła unikalny projekt artystyczny – wystawę pod tytułem *Bławatne z Lublina. Ulrike Grossarth: sztuka współczesna i Stefan Kielsznia: archiwalne zdjęcia przedwojennego Lublina* (Kunsthau Dresden, 11 czerwca – 19 września 2010). Wystawa, będąca odzwierciedleniem twórczego dialogu artystki z prezentowanymi archiwaliami, stanowiła inspirację do wydania albumu, publikacji kompleksowej i niezwykle starannej edytorsko.

Składa się na nią przede wszystkim 145 czarno-białych fotografii, „odbitek srebrowych na papierze barytowym” oraz „negatywów małoobrazkowych”, przedstawiających – dom po domu – fronty kamienic, uszeregowanych w taki sposób, aby odtworzyć przedwojenny układ ulic nieistniejącej dzielnicy żydowskiej. Drugą część albumu stanowią teksty nawiązujące zarówno do prezentowanej kolekcji, jak i artystycznego projektu Ulrike Grossarth, inspirowanego fotografiami Stefana Kielszni.

Topografię nieistniejących miejsc, nazwy ulic i numery kamienic udało się zweryfikować dzięki staraniom Marcina FEDOROWICZA z Ośrodka Brama Grodzka – Teatr NN, który o swej pracy nad zbiorem pisze w rozdziale *Krytyczna analiza kolekcji Stefana Kielszni. O datowaniu zdjęć* (s. 7-12), przyznając, że dopiero kwerenda poczyniona w związku z wystawą i projektem *Bławatne z Lublina* umożliwiła skorygowanie wielu błędnych informacji dotyczących zarówno prawidłowego opisu wszystkich zachowanych fotografii, przyporządkowania ich do poszczególnych ulic, jak i bardziej precyzyjnego datowania.

Archiwum fotografii Kielszni przybliży czytelnikowi Silke WAGNER, historyk sztuki z Dreżna, autorka rozdziału wstępnego, odnoszącego się do rodzaju prezentowanych fotografii i kontekstu powstania kolekcji (s. 1-6).

Istotną część albumu stanowi rozdział dokumentujący autorski projekt artystki Ulrike GROSSARTH, która w fotografiach Kielszni odnalazła zarówno pierwiastek miejski – twarze i postaci przechodniów i detale architektoniczne zatrzymane w kadrze obiektywu – jak i inspiracje do własnych działań artystycznych. Skrzyżowane zwoje tkanin na przedwojennych tablicach reklamowych w „geście reprezentacji” podziały na artystkę jak „abstrakcyjne ciała” (s. 16). W swoich pracach przetworzyła je w alegoryczne obrazy, odzwierciedlające tradycyjną antynomię między ciałem a duchem, która zdaniem artystki stanowiła także podstawę reżimu narodowo-socjalistycznego i była jednym z czynników uwalniających spiralę zła i śmierci. Swą

twórczość – której fragment prezentowany jest również w albumie (s. 14-15), natomiast całość tworzy wystawę *Bławatne z Lublina* – artystka pojmując jako dialog między nieistniejącym światem przedwojennego Lublina a tworzeniem świadomości kultury tego, co istnieje.

Album wpisuje się także w obszar kultury pamięci. O Lublinie jako miejscu pamięci żydowskiej traktuje esej autorstwa Moniki ADAMCZYK-GARBOWSKIEJ i Marty KUBISZYN. W tekście *Pamięć w fotografiach: Stefana Kielszni dokumenty nieistniejącego żydowskiego miasta* (s. 31-51) autorki – przypominając historię żydowskiego Lublina, a także przytaczając fragmenty tekstów literackich tworzonych w jidysz i po niemiecku (I.B. Singer, J. Glatsztejn, A. Döblin), w których pisarze uwiecznili „Żydowskie Miasto w Lublinie” (M. Bałaban) – wskazują na fakt, że „[m]ateria zdjęć Kielszni to materia życia miasta”. Wartość tych unikalnych fotografii stanowi ich wielowymiarowość, możliwość odczytania ich z dzisiejszej perspektywy, poprzez poszukiwanie „pozafotograficznych” punktów odniesienia.

Album został wydany w stulecie urodzin lubelskiego fotografa. W rozdziale *Skadrowane dla potomności: Stefan Kielsznia, fotograf z Lublina*, dokumentującym biografię i drogę zawodową autora zdjęć, Dominika MAJUK i Agnieszka WIŚNIEWSKA (Ośrodek Brama Grodzka – Teatr NN) przybliżają czytelnikowi sylwetkę fotografa, szkicując także historię kolekcji. (s. 21-30)

W wieńczącym publikację tekście Tomasza PIETRASIEWICZA, dyrektora Ośrodka Brama Grodzka – Teatr NN, czytamy, że dzięki zaangażowaniu Ulrike Grossarth „[...] ten zasób dokumentów fotograficznych otrzymuje godną oprawę także na przyszłość” (s. 53). Ów międzynarodowy projekt zyskuje dodatkowy wymiar: poprzez publikację unikalnych zdjęć w Niemczech, udostępnienie kolekcji szerszej publiczności, uwzględnienie kontekstu historyczno-kulturowego, a przede wszystkim uwspółcześnienie zbioru dzięki działaniom artystycznym Grossarth, Lublin – jako miejsce pamięci żydowskiej – staje się także miejscem pamięci europejskiej.

Małgorzata Dubrowska
Instytut Filologii Germańskiej KUL

Sylvie GARNIER, Alan D. SAVAGE, *Rédiger un texte académique en français*, Paris : Ed. Ophrys 2011, ss. 258. ISBN 978-2-7080-1300-1.

Motywy powstania prezentowanej publikacji była chęć wypełnienia luki, jaką dostrzeć może użytkownik języka francuskiego jako obcego reprezentujący zaawansowany poziom biegłości językowej (B2-C1-C2). Luka ta dotyczy oferty materiałów dydaktycznych adresowanych do uczących się języka francuskiego jako obcego. Jak stwierdzają autorzy publikacji, choć na rynku roi się od różnorodnych